הלכה · משנה תורה · מפרשים · קרית ספר · ספר עבודה

קרית ספר על משנה תורה, הלכות כלי המקדש והעובדין בו

רבי משה ב"ר יוסף מטראני [המבי"ט]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

קרית ספר על משנה תורה, הלכות כלי המקדש והעובדין בו

רבי משה ב"ר יוסף מטראני [המבי"ט]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קרית-ספר-על-משנה-תורה-הלכות-כלי-המקדש-והעובדין-בו/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ב 5
הלכה ד 5
הלכה ה 6
הלכה ז 6
הלכה ט 6
הלכה י 6
הלכה יא 7
הלכה יב 7
הלכה יג 7
הלכה טז 7
פרק ב 7
הלכה א 7
הלכה ח 9
הלכה ט 9
הלכה יא 9
הלכה יב 10
הלכה יג 10
פרק ג 10
הלכה א 10
הלכה ב 10
הלכה ג 11
הלכה ז 11
הלכה ט 12
פרק ד 12
הלכה א 12
הלכה ד 12
הלכה ז 13
הלכה ט 13
הלכה י 13
הלכה יא 14
הלכה יג 14
הלכה יד 14
הלכה יט 14
הלכה כ 15
הלכה כא 15
הלכה כב 15
פרק ה 15
הלכה א 15
הלכה ח 16
הלכה יא 16
הלכה טו 16
פרק ו 16
הלכה א 16
פרק ז 17
הלכה ה 17
פרק ח 17
הלכה א 17
הלכה ב 18
הלכה ג 18
הלכה ד 19
הלכה ז 19
הלכה יא 19
הלכה יד 20
הלכה טו 20
הלכה טז 20
הלכה יח 21
הלכה יט 21
פרק ט 21
הלכה א 21
הלכה ג 21

הלכה ד 22
הלכה ה 22
הלכה ו 22
הלכה ט 23
פרק י 25
הלכה א 25
הלכה ג 25
הלכה ד 26
הלכה ה 26
הלכה ו 26
הלכה י 27
הלכה יא 27
הלכה יב 27
הלכה יג 27

פרק א

הלכה א

מצות קז לעשות שמן המשחה שיהיה מוכן לדברים שצריכים משיחה בו דכתיב ועשית אותו שמן משחת קדש.

הלכה ב

וככה עשהו משה רבינו במדבר לקח מן המור והקנמון והקדה מכל אחד משלשתן חמש מאות שקל בשקל הקדש בשמים ראש מר דרור חמש מאות וקנמון בושם דכתיב מחציתו חמשים ומאתים ולהכי נקט מחציתו שלא יהו שוקלין אותו הכל ביחד לחצאין וגזירת הכתוב הוא לרבות בו שתי הכרעות וקדה חמש מאות ומקנה הבשם חמשים ומאתים דמחציתו דקרא לא קאי אלא אקנמון בושם ומדמייתי לקנמון בושם בתרי זימני שמע מיניה הכרע אית ביה ולא היה שוקל אהכרעות לבד אלא מניחן כמות שהן והקב"ה יודע מה משקלן ומאי בד בבד דמשמע שלא היה בהם הכרע שלא יניח משקל במשקל וישקול שישקול כל בושם ובושם כנגד הברזל ולא ישקול במנין דמר דרור ויחזור וישקול קדה כנגד מר דרור. וכולהו שקלים בשקל הקדש ושוחק כל אחד ואחד לבדו דכיון שחלקם הכתוב במשקלם משמע שלא יערבם עד שישרה אותם במים זכים שלא יבלעו השמן כשיציפו אותו עליהם וכשהציף אותו עליהם קלט את הריח וקפחו שקנח השמן מעל העיקרין ונתנו בצלוחית וכשהציף אותו היה השמן י"ב לוגין כדכתיב שמן זית הין ובשל הכל על האש עד שאבדו המים כדכתיב רוקח מרקחת ונשאר השמן והניחו בכלי לדורות כדכתיב יהיה זה לי לדורותיכם אלמא כולהו שנים עשר לוגין קיימי לעתיד לבא:

הלכה ד

אזהרת רא שלא לעשות כמוהו כמעשה זה וכמשקל זה ואם עשהו חייב כרת דכתיב ובמתכונתו לא תעשו כמוהו וכתיב איש אשר ירקח כמוהו וגו' ונכרת מעמיו בשוגג מביא חטאת קבועה דכולהו כריתות ילפי' מעבודה זרה דכתי' בה וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות וגו' דבעבודה זרה מישתעי דשקולה כנגד כל המצות ומה היא אית בה כרת וחייבין עליה חטאת אף כל שחייבין עליה כרת חייבין עליה חטאת. והוא שיעשה אותו להמשח בו אבל אם עשהו להתלמד או ליתנו לאחרים פטור דכתיב אשר ירקח כמוהו והרי רקח אבל ללמד או למוסרו בצבור פטור דכתיב במתכונתו ויליף מבמתכונתו דקטרת דכתיב ביה לא תעשו לכם לכם הוא דאסור לא לצבור וללמד לא הוי כמוהו כיון דאינו למשיחה ופטור נמי:

הלכה ה

אזהרת רב שלא לסוך ממנו והסך ממנו כזית חייב כרת דכתיב על בשר אדם לא ייסך וכתיב ואשר יתן ממנו על זר ונכרת מעמיו ובשוגג חייב חטאת קבועה כדילפינן ואין חייבין אלא על סיכת שמן שעשה משה דכתיב ממנו מאותו של משה שנאמר בו שמן משחת קדש יהיה זה לי ומעולם לא נעשה שמן אחר חוץ ממה שעשה משה. אחד הסך עצמו ואחד הסך לאחרים דכתיב ואשר יתן ממנו דמשמע למי שיתן. הסך כלים ובהמה וגוים או שסך מתים פטור דכתיב על בשר אדם לא ייסך אתם קרויים אדם ואין אומות העולם קרויים אדם אלא כבהמה דכתיב בשר חמורים בשרם ומת נמי לא מיקרי אדם.

הלכה ז

אין מושחין ממנו לדורות אלא כהן גדול ומשוח מלחמה ומלכי בית דוד דכתיב שמן משחת קדש יהיה זה לי למשוח בו משיח קדשי אשר אבחר בו לדורותיכם ולא יותן על זר שאיננו לי ולכן ימשחו ממנו המלכים והכהנים הגדולים בפירוש כתיב בתורה ואת אהרן ואת בניו תמשח וקדשת אותם וכו' אפילו כהן בן כהן מושחין אותו דכתיב והכהן המשיח תחתיו מבניו נימא קרא והכהן שתחתיו מבניו מאי המשיח הא קמשמע לן דאפילו מבניו ההוא דמשח הוי כהן גדול ואי לא משח לא הוי כהן גדול ובבית שני שלא היה שמן המשחה היה כהן גדול מתרבה בלבישת בגדים בלבד דכתיב בהו לקדשו לכהנו לי.

הלכה ט

כיצד מושחין את הכהן צק את השמן על ראשו כדכתיב ויצק משמן המשחה על ראש אהרן וסך ממנו על גבי עיניו כמין כי' יונית דכתיב בתריה וימשח אותו לקדשו והמלכים של בית דוד מושחין אותן כמין נזר דמשיחה לחוד הוא דאיתרבי בהו ממשחת קדש יהיה זה לי כדאמ' ולא בעי יציקה וכמין נזר רמז למלכות לא ימשח במקומות אחרות ולא ירבה בשמן.

הלכה י

הנותן משמן המשחה על גבי מלך או כהן גדול שכבר נמשחו פטור דכתיב ואשר יתן ממנו על זר ואין אלו זרים אצלו אבל סך ממנו אפילו לאלו חייב דכתיב על בשר אדם לא ייסך כל אדם במשמע דלא כתיב זר. (זר) וכהן גדול שנטל שמן המשחה מראשו וסך במעיו חייב כרת כדאמר דכתיב אדם והוא שיסוך ממנו בכזית דהוי שיעור לכל איסורי תורה בכלל שיעורין הלכה למשה מסיני דכתיב הכא נתינה וכתיב התם נתינה

ונתן לכהן את הקדש מה נתינה דהתם כזית דכתיב ביה אכילה ואיש כי יאכל קדש וכל אכילה כזית אף נתינה דהכא הויא כזית.

הלכה יא

אין מושחין מלך בן מלך שהמלכות ירושה למלך לעולם כדכתיב הוא ובניו בקרב ישראל ואם היתה שם מחלוקת מושחין אותו כדי לסלק המחלוקת כמו שמשחו את שלמה וכיון דמשיחה לצורך הוא ליכא חיובא ומה שמשח אלישע ליהוא בשמן אפרסמון היה לא בשמן המשחה והוא מסורת ביד החכמים דדוקא למלכי בית דוד דכתיב משחת קדש יהיה זה לי לאותם שהם שלי שהם מלכי בית דוד.

הלכה יב

כל כלי המקדש שעשה משה לא נתקדשו אלא במשיחתן בשמן המשחה דכתיב וימשחם ויקדש אותם במשיחה הוא שקדשם ודבר זה אינו נוהג לדורות אלא הכלים שעשו אחר כך כיון שנשתמשו בהם במקדש במלאכתם נתקדשו דכתיב אשר ישרתו בם בקדש בשירות הם מתקדשים.

הלכה יג

כל כלי שרת של כסף ושל זהב היו כדכתיב בקרא ומותר לעשותן מכל שאר מיני מתכות כדילפינן לעיל פרק א' מהלכות בית הבחירה וכלן מתקדשין במלאכתם כדילפינן מאשר ישרתו בם. ואם נשברו מתיך אותן ועושין אותן כלי אחר דאין קדושתן מסתלקת מהן לעולם כיון שנתקדשו בקדושת הגוף. תיקון הכלי [לא היה בכלי מקדש] דאין עניות במקום עשירות ואיפשר דהוי דאוריתא.

הלכה טז

שתי מדות של יבש ושבע של לח היו במקדש ובמלאכות של מקדש נתקדשו כדילפינן מאשר ישרתו בם וכולם קדש וכלי שרת אלא שמדות הלח נמשחו מבפנים ומבחוץ ומדות היבש לא נמשחו אלא מבפנים דכתיב וימשחם ויקדש אותם ואכלי מזבח קאי דלחים הם ואותם מיעוטא למדת יבש בחוץ לפיכך בירוצי [מדות] הלח קדש ובירוצי מדות היבש חול דלא נתקדשו מבחוץ כדאמר':

פרק ב

הלכה א

הקטרת נעשת בכל שנה להקטיר ממנו פעמים ביום דכתיב ואתה קח לך בשמים וגו' ונתפרשו בתורה ארבעה סמניה והן נטף ושחלת וחלבנה ולבונה ושאר סמניה הלכה

למשה מסיני וכתיב נמי סמים דמשמע שנים והדר כתיב סמים בתר חמשה סמים נטף ושחלת וחלבנה הרי עשרה ולבונה דכתיבא בתר הכי אחד עשר ארבעה הכתובה בתורה מכל אחד מהם שבעים מנה הרי מאתים ושמנים מר וקציעה ושבולת נרד וכרכום משקל ששה עשר מנה כל אחד הקושט שנים עשר קלופה שלשה קנמון תשעה הרי שס"ח מנין וכל הארבעה שמפורשים בתורה הם שוה בשוה דכתיב בד בבד יהיה דמשקלו של זה כמשקלו של זה ושאר הסממנים דאיתרבו מדכתיב סמים סמים לא שוו בשיעורייהו אלא ארבעה מהם ואיפשר דכיון דפשטיה דסמים בתרא נמי לא הוה אלא תרין כקמא הוו להו הני ארבע כאלו כתיבי בהדיא בתורה וקאי עלייהו נמי קרא דבד בבד והנהו תלתא אחריני דאיתרבו מדכתיב סמים בתר חמשה סמים נטף ושחלת וחלבנה והדר סמים דכוותייהו חמשה לא הוו כאלו כתיבי בהדיא בקרא הילכך לא קאי עלייהו קרא דבד בבד ולא שוו בשיעורייהו אלא כל חד כפי מה שצריך לקטרת דסברא היא דהני דכתיבי בהדיא להכי כתבינהו רחמנא לומר שהם עיקר הקטרת ומהם ירבו ליתן בקטרת יותר משאר הסממנים והני דאתו מריבוייא דסמים סמים דפשטיה דקרא לא הוו אלא ארבעה גריעי כולהו מחד מהני שהם מפורשים בקרא דכולהו לא הוו אלא ס"ד מנה והני תלתא דאתו מדכתיב סמים בתר חמשה גריעי טפי אלא דאכתי מנ"ל דשבעים שבעים מנה הוו הני דכתיבי בהדיא ולא שמנים או ששים ואיפשר לומר דבד בבד בגמטרי' ארבעה עשר ורוצה לומר שבעה בשבעה יהיה והאי יהיה רבי ומוקים להני שבעה שיהו עשרות הרי שבעים לכל חד ולהנהו ארבעה דלא כתיבי בהדיא לא מרבינן להו אלא ששה דהיינו בד בבד שהבי"ת שהיא שימושיה לא מוקמי' לה גו מנינא אלא להנהו דכתיבי בהדיא ואם כן הוו ששה אתא קרא דיהיה ורבי להו עשרה אחריני והוו ששה עשר כל חד דלא מרבי מכל חד עשרה אלא להנהו דכתיבי בהדיא בקרא כדאמר' וכל זה לא הוי אלא כעין אסמכתא דקושטא דמילתא הני סמנין ושיעורא הלכתא גמירי להו בכלל שיעורין הלכה למשה מסיני. ומעלה עשן פ' הוציאו לו דכתיב כי בענן אראה בענן של עשן הקטרת ומעלה עשן גורם לעשן לעלות זקוף כמקל ומנין שנותן בה מעלה עשן דכתיב וכסה ענן הקטרת וחד למצוה וחד לעכב אי נמי חד לעונש וחד לאזהרה כדאי' התם. ושוחקים הכל הדק כדכתיב ושחקת ממנה הדק ומקטיר ממנה מנה בכל יום והשלשה מנים הנשארים שוחק אותם ערב יום הכיפורים דקה מן הדקה עד שמוציא ממנה מלא חפניו להקטיר ממנה ביום הכיפורי' דכתיב התם ומלא חפניו קטרת סמים דקה מה תלמוד לומד דקה והלא כל הקטרת דקה כדכתיב ושחקת ממנה הדק אלא שתהא דקה מן הדקה שמחזירה למכתשת כדאמרינן והשאר הוא מותר הקטרת כדאמר' בדוכתא יין קפריסין ובורית

כרשינא ומלח סדומית וכפת הירדן לא הוו דאורייתא ולא הוו אלא מכשירי הקטרת וכל מעשיה בקדש דכתיב קדש תהיה לך לה' כל מעשיה לא יהו אלא בקדש ומשל קדש דאי לאו הכי פסולה.

הלכה ח

נתן לתוכה כל שהו דבש פסלה דכתי' כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו וגו'. חסר אחת מסמניה חייב מיתה שהרי נעשית קטרת זרה וכתיב לא תעלו עליו קטרת זרה וכי עיילי לפני ולפנים נמי ביום הכיפורים חייב מיתה שהרי היא באה ריקנית כיון שהקטרת הוא שלא כהלכתו ותניא בתורת כהנים גבי פר כהן משיח קטרת הסמים שיהו סממניה לתוכה דיתערבו כולהו סמנין בהדי הדדי והדר מקטיר ליה ולא דאייתינהו לגבי מזבח כל חד וחד באנפיה נפשיה ומקטר ליה פטמה מעט מעט במתכונתה כשרה דכתיב והקטרת אשר תעשה במתכונתה כל שתעשה במתכונתה היא כשרה ואיפשר דעבדא פרס בשחרית ופרס בין הערבים:

הלכה ט

אזהרת רג שלא לעשות כמתכונת הקטרת מאחד עשר סמנים וכמשקלם להריח בה דכתיב ובמתכונתה לא תעשו לכם איש אשר יעשה כמוה להריח בה ונכרת מעמיו ואף על פי שלא הריח חייב כרת כדכתיב אשר יעשה כמוה להריח כיון שעשאה להריח אף על פי שלא הריח כדאמר' חייב כרת אם עשאו במזיד ובשוגג מביא קרבן חטאת קבועה דילפינן כולהו כריתות מעבודה זרה כדאמר' בכמה דוכתי אף על פי שלא עשה המשקל כולו אלא חציו או שלישו הואיל ועשה לפי משקלות אלו חייב כרת דהא אמרן דכשרה אפילו עשה פרס שחרית ופרס בין הערבים דכתיב אשר תעשה כל שתעשה כדאמר'. עשה להתלמד בה או למוסרה לצבור פטור דלהריח בה כתיב לא חייבה תורה אלא לעושה כמתכונתה להריח ואם הריח מאותה של צבור הוי כדין הנהנה מן ההקדש:

הלכה יא

אזהרת רד שלא להקטיר על מזבח הזהב חוץ מן הקטרת שמקטירין עליו בכל יום דכתיב לא תעלו עליו קטרת זרה ועולה ומנחה וגו' ואם הקטיר עליו קטרת שאינו כזה או קטרת שהתנדב אותה יחיד או רבים דלא נעשית משל הקדש דבעינן דליהוי משל הקדש כדילפינן לעיל או הקריב עליו קרבן או הסיך נסך לוקה על כל אחד מאלו כדכתיב לא תעלו עליו וגו':

הלכה יב

מצות קח לשאת הארון על הכתף ולא על דבר אחר דכתיב כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו ולפי ששכח דוד ונשאו על העגלה פרץ ה' פרץ בעוזה:

הלכה יג

אזהרת רה שלא יסורו הבדים ממנו והמסיר אחד מהבדים מן הטבעות לוקה דכתי' בטבעו' הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו ונושאים אותו פנים כנגד פנים ואחוריהם לחוץ ופניהם לפנים ואיפשר דילפינן מדכתיב כי עבודת הקודש עליהם דמשמע שידעו כל שעה שעבודת הקודש עליהם והיינו כשפניהם לפנים כדאמר:

פרק ג

הלכה א

מצות קט שיהיו הלוים מוכנים ופנויים לעבודת המקדש דכתיב ועבד הלוי הוא את עבודת אהל מועד וכל זרע לוי מובדל לעבודת בית המקדש דכתיב בעת ההיא הבדיל ה' את שבט לוי וכיון שהובדלו מתחלה לכך הרי הם מחוייבים בין רצו בין לא רצו והלוי שקיבל עליו כל מצות לויה חוץ מאחד אין מקבלין אותו דגבי כהן כתיב המקריב את דם השלמים וגו' לו תהיה שוק הימין למנה משמע כל שיהא נוהג כל דין בני אהרן לו תהיה שוק הימין למנה הא מי שאינו מודה בכלן אין לו חלק בכהונה וה"נ גבי לויים.

הלכה ב

ועבודה שלהן היא לשמור ולהיות שוער ולשורר על הקרבן בכל יום שומרים ושערים כדילפינן לעיל ומשוררים דכתיב ושרת בשם ה' אלהיו ככל אחיו הלויים איזהו שירות שהוא בשם השם שמזכירין בו שם שמים הוי אומר שירה ומתי אומר שירה על כל עולות הציבור חובה ועל שלמי עצרת בעת ניסוך היין דכתיב ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם עולותיכם דכולהו ישראל קאמר רחמנא ועל זבחי שלמיכם מה עולה קודש קדשים דאין עולה קדשים קלים אף שלמים האמורים כאן שטעונין שיר בשלמים קדש קדשים מישתעי ואין לך שלמים קדשי קדשים אלא כבשי עצרת דשלמי צבור הן וכתיב בהו קדש יהיו לה' לכהן ומה שלמים האמורי' כאן לגבי שיר קבוע להם זמן דהא אוקימנא בכבשי עצרת אף עולה האמורה כאן שקבוע לה זמן לאפוקי נדבת צבור שאין קבוע לה זמן דמקיש עולה לשלמים ושלמים לעולה לענין שיר דאף על גב דהאי קרא בחצוצרות לחוד הוא דמישתעי אפ"ה איתקיש שירה לחצוצרות כדכתיב ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד משמע דבשעת תקיעת חצוצרות היו משוררין

בפה ולכך נראה דשירה לא הויא מדאוריתא אלא בזמן חצוצרות שהוא במועדים וביר"ח דעולותיכם דומיא דשלמי עצרת שהוא מועד והנסכים הבאים בפני עצמן אינם טעונין שירה דבאכילה ושתיה דמזבח הוא דאיכא שירה דהוי קרבן ונסכים של עצרת אבל שתיה לחודה לא.

הלכה ג

לוי האונן מותר לעבוד ולשורר [דמום הפוסל בכהנים אינו פוסל בלויים מדכתיב זאת אשר ללוים (במדבר ח, כד) שנים פוסלין בלויים ולא מומין וכיון דמומין אינם פוסלים בהם כל שכן אנינות דנדחה בכהן גדול] ועיקר עבודת השירה היא בפה דכתיב בדברי הימים ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים וכלים לא כתיב דחצוצרות לא כלי שיר נינהו שהן לתקיעות התמידין והמוספין בימי המועדות כולן. ובר"ח היו הכהנים תוקעים בחצוצרות גם כן בקרבן מוסף והלוים אומרים שירה דכתיב וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות וגו' ושירה בפה דלויים נמי אינה אלא בשעת תקיעת חצוצרות כדאמר'. החצוצרות היתה נעשת מן העשת דכתיב שתי חצוצרות כסף מקשה תעשה אותם דהיינו מן העשת מעשה הקשת הקורנס ואם עשה אותה מן הגרוטאות שהוא זהב שבור כשרה דכתיב גבי מנורה מקשה היא ודרשינן היא מקשה ולא חצוצרות מקשה וא"נ מקשה דכתיב בחצוצרות היינו למצוה ואם עשאה משאר מיני מתכת פסולה דכתיב כסף והויה ב' חצוצרות כסף וגו' והיה לך וגו' משמע לעיכובא וחליל נמי הוה דחי שבת אף על גב דלא הוי מדאוריתא דליכא כלי שיר מדאוריתא אלא חצוצרות ואפ"ה בשעת קרבן הוה דחי שבת החליל כדאמר' דליכא אלא שבות בעלמא.

הלכה ז

אין בן לוי נכנס לעזרה לעבודתו עד שילמדוהו חמש שנים תחלה דכתיב זאת אשר ללוים מבן כ"ה שנה וכתיב אחד אומר מבן שלשים שנה הא כיצד ה' לתלמוד שילמד העבודה חמש שנים ובן שלשים עובד. ואינו נכנס לעבודה עד שיגדיל ויהיה איש דכתיב איש איש על עבודתו ועל משאו ונראה דלא איצטריך האי קרא לגבי לויים דהא כתיב בן כ"ה ובן ל' אלא משום סריס שלא נראו בו כל סימני סריס דהוי קטן עד רוב שנותיו דהיינו ל"ה שנים זה שכתוב ומבן חמשים שנה אינו מצוה לדורות דאין לוי נפסל בשנים ולא במומין דכתיב זאת אשר ללוים ודרשינן ואין אחרת ללוים דאין המומין פוסלים בהם ככהנים ושנים נמי לדורות לא דכתיב לעבוד עבודת משא לא אמרתי אלא בזמן שעבודה בכתף דהיינו נשיאות המשכן ובקלקול הקול מחמת זקנה הוא נפסל לומר שירה דכתיב ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים כאחד אפילו זקנים במשמ' להשמיע

קול אחד שצריכין לבשם את קולם שיהא נרא' כקול אחד ואם נתקלקל קולו אינו כקול אחד עם האחרים:

הלכה ט

אזהרת רו שלא יעסקו הלוים בעבודת הכהנים וכן בהפך כדכתיב איש איש על עבודתו ועל משאו דמשמע כל אחד בעבודתו שאינו רשאי לעבוד עבודת הכהן ולא הכהן עבודתו ולא לוי עבודת לוי אחר במלאכה שאינה מלאכתו כשנתחלקו למשמרות אלא איש איש על עבודתו ועל משאו וכתיב בלויים אך אל כלי הקדש ואל המזבח לא יקרבו ולא ימותו לא יקרבו לעבודה אבל ליגע מותרים והכהנים בעבודת לויים אזהרה שלהן היא מדכתיב גם הם גם אתם ולא קאי ריבויא אלא אאזהרה לא אמיתה אבל לויים במלאכת חברו הוי במיתה דכתיב והחונים לפני המשכן קדמה וגו' וכתיב והזר הקרב יומת מאי זר אלימא זר ממש הא כתיב חדא זימנא אלא לאו זר מאותה עבודה הוי במיתה בידי שמים:

פרק ד

הלכה א

מצות קי לקדש הכהנים מתוך הלויים לקרבן ולכל דבר שבקדושה דכתיב וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב וכתיב ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים וצריך כל אדם לנהוג בהם כבוד הרבה ולהקדימם לכל דבר שבקדושה דכתיב וקדשתו דמשמע לכל דבר שבקדושה ומתחלקים הכהנים למשמרות לעבודת המקדש משמר יוצא ומשמר נכנס דכתיב לבד ממכריו על האבות:

הלכה ד

מצות קיא שיהיו כל המשמרות שוות ברגלים וכל כהן שיבא עובד וחולק דכתיב וכי יבא הלוי מאחד שעריך ובא בכל אות נפשו וגו' ושרת וגו' ובכ"ד מקומות נקראו כהנים לויים יכול אף בשאר ימות השנה כן ת"ל באחד שעריך ודריש ליה הכי כמו באחד שעריך כשכל ישראל נכנסין בשער אחד כלומר בעיר אחד וכיון דזוכה בעבודה זוכה באכילה דכתיב לכהן המקריב אותה לו תהיה בד"א בקרבנות הרגלים דכיון דאיתרבי לעבודה מבאחד שעריך דהיינו ברגלים איתרבי לאכילה כדכתיב המקריב אותה כדאמר ובחלוק לחם הפנים דכתיב בתריה דההוא קרא דאוקמי' ברגלים חלק כחלק יאכלו ואי בקרבנות מהתם נפקא דעובד ואוכל כדאמר אלא לחם הפנים איצטריך לרבוי שאין שום עבודה להם שכבר נעשית עבודתו משבת שעברה ובחלוק שתי הלחם של עצרת נמי שהרי הם באים בגלל עצרת אבל חובות הבאים שלא מחמת הרגל ברגל אין מקריבין

אותם אלא משמר שזמנו קבוע דכתיב לבד ממכריו על האבות חוץ ממה שמכרו אבות זה לזה שהתנו ביניהם שיהו משמשים כל אחד שבוע ונדרים ונדבות ותמידים דאיתנהו בשאר ימות השנה והן למשמר המשמש ליתנהו בכלל הרגל שלא יהי' שוין בהם אלא למשמר שבאותו שבוע יהי' כבשאר ימות השנה הילכך על כרחך לא איתרבו מחלק כחלק יאכלו אלא ממשמעותיה דקרא דבר שאין בו אלא אכילה והיינו לחם הפנים דאכילה אית ביה אבל עבודה לית ביה השתא ועבודת לחם הפנים דהשתא סידורו והקטרת הבזיכין למשמר הקבוע דלאכילה רבייה רחמנא לכל המשמרות מחלק כחלק יאכלו לא לעבודה.

הלכה ז

וכן כהן שהיה לו קרבן מקריבו בכל יום שירצה אף במשמר שאינו שלו דכתיב ובא בכל אות נפשו ושרת בין נדר בין חטאת ואשם חובת כולהו איתרבו מבכל אות נפשו דהוא מקריב ומכפר ע"י עצמו והעור של קרבנו לעצמו דכתיב ואיש את קדשיו לו יהיו ואם רצה לתת קרבנו לכל כהן שירצה נותן ועור הקרבן ועבודתו לאותו הכהן בלבד ולא לכל בני משמרתו דהא מתנה הוא דיהיב ליה כיון שהוא עצמו היה יכול להקריב אבל היה זה הכהן הבא בעל מום נותן קרבנו לאנשי משמר והעור שלהם כיון דהם הקריבוהו והוא לא היה ראוי להקריבו. היה זקן או חולה שהיה יכול לעבוד ע"י הדחק מצי משוי שליח לכל כהן שירצה אבל עור ועבודה לכל אנשי משמר דכיון דאכילה ע"י הדחק אכילה גסה היא לאו כלום היא ולהכי עור ועבודה לאנשי משמר ואם אינו יכול לעבוד כלל הרי הקרבן לכל אנשי משמר דכיון שאינו יכול לעבוד לא מצי משוי שליח.

הלכה ט

היה טמא בקרבנות הצבור וכל הכהנים טמאים נותנו לאכילה לבעלי מומין שבאותו משמר דקי"ל איש חולק ואפילו בעל מום ועורו לאנשי משמר הטמאים דאינהו מקרבי ליה.

הלכה י

היה הקרבן של כ"ג והיה אונן נותנו לכל כהן שירצה ועורו ועבודתו לאנשי משמר דכיון שכ"ג אונן ראוי לעבודה כדכתיב לאביו ולאמו לא יטמא ומן המקדש לא יצא וגו' הרי זה עושה שליח לקרבנו אבל עור ועבודה לאנשי משמר דהא הוא אינו חולק ואינו אוכל ולהכי לא מצי יהיב לזר אלא לכל אנשי משמר כדאמר'.

הלכה יא

והמשמרה מתחלקת לבני אבות. וממנים כ"ג ראש לכל הכהנים ומושחין אותו בשמן המשחה ואם אין שמן מרבין אותו בבגדי כהונה בלבד דכתיב אשר יוצק על ראשו שמן המשחה ומלא את ידו ללבוש את הבגדים כשם שמתרבה בשמן המשחה כך מתרבה בבגדים.

הלכה יג

ריבוי בגדים שבעת ימים דכתיב שבעת ימים יום אחר יום ילבשם הכהן תחתיו מבניו וכן משיחה בשמן שבעה ימים זה אחר זה דאיתקש לריבוי בגדים דכתיב אשר יוצק על ראשו וגו' ללבוש את הבגדים וגו' ואם עבד קודם משיחה או לבישת בגדים כל שבעה עבודתו כשרה הואיל ונמשח או נתרבה בבגדים פעם אחד נעשה כ"ג לכל דבר דלכתחלה הוא דבעינן שבעה דכתיב אשר יוצק על ראשו שמן המשחה ואפילו שעה אחד ללבוש את הבגדים ואפילו שעה א'.

הלכה יד

ואין בין כהן משיח למרובה בגדים אלא פר שמביא כהן משיח אם שגג בא' מן המצות שחייבין עליהן חטאת דכתיב אם הכהן המשיח יחטא דוקא משיח ולא מרובה בבגדים ולשאר הדברים שוים הם דעל כולן הוא אומר את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום ועל כל נפשות מת לא יבא. אין מעמידין כ"ג אלא בב"ד של ע"א דכתיב כל הדבר הגדול יביאו אליך דבריו של גדול דינו של בעל שררה כגון נשיא וכ"ג ומשה במקום ע"א קאי ואין מושחין אותו אלא ביום דכתיב ביום המשח אותו וכן אם נתרבה בבגדים כתיב שבעת ימים ילבשם וגו' ואין ממנין שני כהנים כא' דכתיב ביום המשח אותו דמשמע דוקא אותו מושחין ולא שנים. וממנין סגן לכ"ג וסגן לסגן.

הלכה יט

כהן המשיח קודם למרובה בגדים דכתיב אשר יוצק על ראשו והדר אשר ימלא את ידו ללבוש את הבגדים ומרובה בגדים העומד לשרת קודם אפילו למשיח שעבר מחמת קרי שהרי אינו משרת ועובר מחמת קרי קודם לעובר מחמת מום ועובר מחמת מום קודם למשיח מלחמה ונראה דהני מעלות מסגן ואילך מדרבנן וכ"ג אע"ג דמדאוריתא כולהו כ"ג איקרו פר הבא על כל המצות איכא בין משוח למרובה בגדים והקרבת אונן איכא בין משיח למשיח מלחמה ומילי אחריני ופר יום הכיפורים ועשירית האיפה איכא בין כ"ג שעבר לכ"ג העובד.

הלכה כ

כשימות המלך או כ"ג בנו הממלא מקומו קודם לשררה דכתיב הוא ובניו בקרב ישראל מלמד שהמלכות ירושה וה"ה לכל שררה שבקרב ישראל שהזוכה לה זוכה לעצמו ולזרעו כשממלא מקומו דכתיב ואשר ימלא את ידו דמשמע ממלא מקומו.

הלכה כא

משוח מלחמה אין בנו מתמנה תחתיו דכתיב שבעת ימים וגו' תחתיו מבניו אשר יבא אל אהל מועד מי שעיקר משיחתו לאהל מועד לכפר בקדש עליו הכתוב אומר תחתיו מבניו שבנו יהא תחתיו יצא משוח מלחמה שאין עיקר משיחתו אלא למלחמה וכשכהן משוח מלחמה משמש במקדש משמש בארבעה כלים כשאר כהנים נראה דלא הוי אלא מדרבנן משום איבה דכהן גדול משוח דמדאוריתא מחזא חזי. מעלין לשררה גדולה ולא מורידין כדילפינן בעלמא למעלין בקדש ממחתות החטאים דמתחלה תשמישי מזבח והדר עשאום מגופו של מזבח כדכתיב וירקעום צפוי למזבח ואם סרח מורידין דהא חלל קדושתו.

הלכה כב

וכ"ג שעבר עבירה שחייב עליה מלקות מלקין אותו בב"ד של ע"א וחוזר לגדולתו דכיון דדרשינן את הדבר הגדול דבר של גדול משמע שכל דבריו של גדול דנים ונשאר גדול דאי לאו הכי לא הוה צריך דהא לא הוי גדול:

פרק ה

הלכה א

כ"ג צריך שיהיה גדול מאחיו בכל הדברים דכתיב הגדול סתם משמע דכולהו גדולות איתנהו ביה ואם אין לו ממון אחיו הכהנים מעשירין אותו יותר מעשיר שבכולן דכתיב גדול מאחיו דמשמע שהוא גדול מכל אחיו שאין גדול כמוהו ומשמע שגדולתו בא לו מהם כדכתיב גדול משל אחיו. ואם נתרבה מ"מ נתרבה [כדכתיב אשר יוצק על ראשו (ויקרא כא, י) מ"מ משמע דליכא בהו עיכובא] וכתיב הכהן הגדול מאחיו דמשמע נמי שנוהגין בו אחיו גדולה יתירה ואינו קורע על מתו כדכתיב ובגדיו לא יפרום ואינו מרבה פרע כדכתיב את ראשו לא יפרע ויהו' דר בירושלם כדי שיהא לעולם במקדש כדכתיב ומן המקדש לא יצא.

הלכה ח

כ"ג דן ודנין אותו ומעידין עליו ואין דנין אותו נפשות אלא בב"ד הגדול דכתיב את הדבר הגדול דבריו של גדול כדאמר'. ואינו חייב להעיד דאינו כבוד וגדולה לו וכתיב והכהן הגדול אלא א"כ יודע עדות למלך ישראל שמעיד לו בפני ב"ד של ע"א דכבוד הוא לו להעיד לפני המלך ואפשר דאינו מעיד מדרבנן הוא כיון שמעיד למלך והא דאינו מעיד מדרבנן היינו היכא דיודע אחר העדות אבל אם אינו נשלמת העדות אלא עמו נראה דמעיד אפילו להדיוט דעדות מצוה מדאוריתא היא. אסור באלמנה דכתיב אלמנה וגרושה וגו' ומצווה על הבתולה כדכתיב והוא אשה בבתוליה יקח ואינו נושא שתי נשים ואם נשא אין יכול לעבוד ביום צום עד שיגרש הא' דכתיב בכהן העובד וכפר בעדו ובעד ביתו וחולץ וחולצין לאשתו ומייבמין אשתו ואם גרשה מותר לאחר לנושאה דליכא כבוד בכל הני.

הלכה יא

ונוהגין בו כבוד ג"כ בכניסתו ויציאתו מההיכל מהשתחוות. ובכל יום שירצה להקטיר קטרת [מקטי'] ונוטל חלק בראש בכל מה שירצה להקריב דבלחם הפנים כתיב והיתה לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו ובשאר הקרבנות דלית להו קצבה מה שירצה להקריב יקריב דכתיב אהרן והדר בניו ובקדשי הגבול הרי הוא כשאר הכהנים.

הלכה טו

כשיגדיל הכהן ויעשה איש הרי הוא כשר לעבודה דאיש כתוב בכהנים. אין הכהן עובד תחלה וכן כ"ג לכהונה גדולה אינו עובד תחלה עד שיביא עשירית האיפה משלו ועובד בידו דכתיב זה קרבן אהרן ובניו ביום המשח אותו עשירית האיפה אהרן מביא לעצמו ובניו דהיינו הדיוטים לעצמו כל אחד ואם עבדו קודם עבודתם כשרה דלא תלה הכתוב עבודה אחריתי בעשירית האיפה. כהן שלא עבד עדין מימיו שמינוהו מביא עשירית האיפה ככהן הדיוט ואח"כ עשירית האיפה שניה לחינוך כ"ג ואח"כ עשירית האיפה שלישית שהיא חביתי כ"ג דהא ילפינן עשירית האיפה לחינוך כ"ג מדכתיב זה קרבן אהרן וגו' ומשום הדיוט דכתיב ובניו וחביתי כהן גדול נמי דכתיבי בהאי ענינא:

פרק ו

הלכה א

אי אפשר שיהיה קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו דכתיב בפסח שהוא קרבן של כל יחיד מישראל שם תזבח את הפסח אין לי אלא הוא שלוחו מנין ת"ל ובשלת

ואכלת וא"כ מה ת"ל שם לומר שאסור לעשות מלאכה דאינו בדין שתהא עסוק במלאכה בזמן שקרבנך קרב וקרבנות הצבור הם קרבנות של כל ישראל ואי אפשר שיהיו כל ישראל עומדים בעזרה בשעת קרבן ועוד דלא כתיב אלא שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון וגו' ובקרבן פסח נמי ילפינן לשלוחו כדאמר' ולא תימא דליהוו אסורין במלאכה כל ישראל כדילפינן בפסח דכתיב שם דאע"ג דאיסור מלאכה ליחיד שקרב קרבנו הוי מדאוריתא ולא אסמכתא אפ"ה בקרבן כל ישראל לא אסירא מלאכה דאם כל ישראל יהיו יושבין ובטלים הא כתיב ואספת דגנך מי אוסף להם את הדגן הילכך אפשר דמדאוריתא בעיא שלוחי כל ישראל לעמוד על הקרבן ולכך תקנו וסדרו הנביאים הראשונים כ"ד מעמדות אבל איסור מלאכה אפילו לאנשי מעמד אינה אלא מדרבנן וכן תעניתם ותפלתם אינו אלא תיקון נביאים:

פרק ז

הלכה ה

תקיעה בחצוצרות על הקרבנות מדאוריתא היא במועדות ור"ח כדכתיב ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות ונראה דמדאוריתא סגי בשלשה דכתיב ותקעתם וכל תקיעה תרועה לאחריה כדכתיב ותקעתם תרועה וכל תרועה תקיעה לאחריה כדכתיב תרועה יתקעו ואם חל ר"ח או י"ט או ר"ה בשבת אין תוקעין לכל מוסף בפני עצמו אלא תקיעה לכל המוספין דכתיב ובראשי חדשיכם הוקשו כל החדשים כולם זה לזה לענין תקיעה שתקיעותיהם שוות אע"ג דחל בשבת וביו"ט א"נ משום דכתיב חדשכם חסר וכתיב ובראשי חדשכם אי זה חדש שיש לו שני ראשים זה ר"ה שיש בו ר"ח ור"ה וקרייה רחמנא חדשכם חסר לענין תקיעות והא דכתיב ובני אהרן יתקעו בחצוצרות שאין ת"ל יתקעו אלא ובני אהרן בחצוצרות לאו לשיתקעו לכל המוספין הוא דאתא אלא לומר שמאריכין במשך התקיעות כשיש שני מוספין ואומרים שיר אחר שקרבו נסכי שניהם א"נ לומר שמרבה בתוקעים שמוסיפים בחצוצרות ותוקעים יחד כשיש שני מוספין וכולהו חד מיחשבי:

פרק ח

הלכה א

מצות קיב ללבוש בגדי כהונה לעבודה דכתיב ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך וגו' ואלה הבגדים אשר יעשו וגו' וכתיב ולבני אהרן תעשה כתנות ועשית להם אבנטים ומגבעות

וגו' ועשית להם מכנסי בד וגו'. בגדי כהן הדיוט הם אלו הארבעה וארבעתם של פשתן לבנים דבכולהו כתיב שש וכתיב בד ודרשינן דבר העולה מן הקרקע בד בבד דאין לו בדים וענפים כעצים א"נ גמרא גמירי לה מדאתא יחזקאל ואסמכיה אקרא דכתיב פארי פשתן יהיו על ראשם וגו' וחוטן כפול ששה דכתיב ויעשו את הכתנות שש ואת המצנפת שש ואת פארי המגבעות שש ואת מכנסי הבד שש משזר ובד הוא שש הרי חמשה הוה סגי בחד שש וליכתביה לבסוף אלא חד לגופיה דכתנא ניהוו וחד שיהו חוטן כפול ששה וחד שיהו שזורין כל הששה וחד לשאר בגדים דלא נאמר בהם שש וחד לעכב והאבנט לבדו רקום בצמר דהוי כלאים דכתיב ביה ואת האבנט שש משזר ותכלת וארגמן ותולעת שני מעשה רוקם ותכלת עמרא היא.

הלכה ב

בגדי כ"ג הם שמנה כלים הארבע של כל כהן ומעיל ואפוד וחשן וציץ כדכתיב בקרא ואבנטו של כ"ג מעשה רוקם הוא ואינו דומה במעשיו לאבנטו של כהן הדיוט דאבנטו של כהן הדיוט כתיב ביה תכלת והאי לא כתיב ביה אלא מעשה רוקם ומצנפת האמורה באהרן היא המגבעת של בניו אלא שכ"ג צונף בה כמי שצונף על השבר דלהכי קרייה מצנפת ובניו צונפין אותה ככובע ולפיכך נקראת מגבעת.

הלכה ג

בגדי לבן הם ד' כלים משמש בהם כ"ג ביום הכיפורים כתנת ומכנסים ואבנט ומצנפת דכתיב כתונת בד קדש ילבש ומכנסי בד ילבש על בשרו ובאבנט בד יחגור ובמצנפת בד יצנוף בגדי קדש הם וגו' והני ארבעה בד דכתיבי בהאי קרא חד לגופיה וחד בד לשון לבד שאין לובש עמהם בגדי זהב כמו שהוא עושה כל ימות השנה ובד שלישי לומר יותר טוב מבד של שאר ימות השנה והד' לומר שטוב משל ערבית א"נ בד שלישי ורביעי מידרשי הכי בד המובחר שבבד וארבעתן לבנים דבר כברייתו שהוא פשתן לחודיה בעינן ואי צבוע לאו היינו בד לחודיה וחוטן כפול ששה כדילפינן לעיל דהתם נמי כתיב בד ומן הפשתן לבדו הם דאין האבנט רקום בצמר כאבנטו של כהן הדיוט דכתיב ביה תכלת. וב' כתנות היו לו לכ"ג ביום הכיפורים א' לובשה בעבודת שחרית של יום הכיפורים ואחד בעבודת בין הערבים שהיא הוצאת הכף והמחתה ושל שחר עדיפא כדדרשינן בלבישת בגדי שחרית בד מובחר שבבד ולא מובחר שבבד של כל שאר ימות השנה לחוד אלא אפילו משל בין הערבים נמי דכתיב ביחזקאל ולבשו בגדים אחרים וגו' דאיכא לאוקומי ביום הכיפורים דכתיב לעיל מיניה והיה בבואם וגו' ולא יעלה עליהם צמר הא ודאי ביום הכיפורים כתיב דבשאר ימות השנה איכא תכלת מעיל וחשן ואפוד וכתיב

בתריה ובצאתם אל החצר החיצונה יפשטו את בגדיהם וגו' ולבשו בגדים אחרים דהיינו כשיחזור ויכנס שם בין הערבים והם פחותים מאותם של שחר כדכתיב אחרים משום דעבודה ראשונה חשובה ומכפרת וזו אינה אלא לפנות את המקום שאין כבוד שיהיו מונחים שם הכף והמחתה לפיכך שנה הכתוב בבגדים לפחות ומשום דמשה לא רמזו בתורה והלכתא גמירי לה אתא יחזקאל ואסמכיה אקרא ושתיהם בשלשים מנה של שחר של י"ח מנה ושל בין הערבים של י"ב דבבציר מהכי לאו בגדי חשיבות הוו ליום הכיפורים ומשל הקדש ואם רצה להוסיף משלו מקדיש התוספת דקרא כתיב בגדי קדש הם דמשמע שיהו של הקדש.

הלכה ד

בגדי כהונה מצותן שיהו חדשים נאים ומשולשלים דכתיב לכבוד ולתפארת וכתיב בד דמשמע בשעה שהיו בבדי פשתנו ולא לעיכובא אלא למצוה. היו מטושטשין בטיט ומקורעין ואפילו הם חדשים פסולים דלאו בגד הראוי הוא דבעינן לכבוד ולתפארת א"נ מדין מחוסר בגדים שאינו לבוש בהם במקום הקרע. היו ארוכין יתר על מדתו או קצרים ואפילו סלקן באבנט עבודתו פסולה דבעינן מדו בד לא פחות ולא יתר וכל סילוק שע"י אבנט ה"ל כחותך ומשום הכי אם היו כמדתו וסלקן ע"י אבנט עבודתו פסולה ואם היו ארוכין וסלקן כמדתו עבודתו כשרה דה"ל כחותך ונוטל היתר שבהם ומכשירו. כל בגד מבגדי כהונה שנעשו צואים אין מלבנין אותם דלכבוד ולתפארת מעיקרא בלי הפסק בעינן אלא מניחן לפתילות דהוו נמי צורך הקדש ובגדי כ"ג שבלו גונזין אותן אפשר דילפינן מבגדי לבן שנגנזין במקום שיפשוט אותה כדכתיב והניחם שם מלמד שטעונים גניזה ואינו עובד בהם פעם שניה לעולם והכא כשבלו לחודה הוא דילפינן מינייהו הואיל וכולהו בגדי כ"ג הם.

הלכה ז

כל בגדי כהנים אינם באים אלא משל צבור ויחיד שהתנדב בגד כהונה מוסרו לצבור וכן כלי שרת ועצי מערכה ואף כל הקרבנות צבור שהתנדב יחיד ומסרן לצבור כשרים דכיון דמסרום הא הוו כשל הקדש. בגדי כהנים הדיוטים היו עושים מהם מחלצות רבות בגדי כהונה לכל המשמרות.

הלכה יא

בגדי כהונה מותר ליהנות בהם ביום עבודתו אפילו שלא בשעת עבודה חוץ מן האבנט מפני שהוא שעטנז ולא הותר אלא בשעת עבודה. ונראה דלא אסיר מדאוריתא דלא ניתנה תורה למלאכי השרת שיוכלו ליזהר להסירן מיד אחר עבודה והואיל והותרו

בשעת עבודה הותרו כל זמן שהם במקדש מדאוריתא. אין הכהנים לובשים לעבודה אלא צמר ופשתים בלבד דכל מקום שנאמר שש או בד הוא הפשתים והבוץ כדילפינן לעיל ותכלת האמורה בכל מקום הוא צמר צבוע כעצם השמים פתוך מן הכוחל דתכלת עמרא הוא ארגמן הוא צמר צבוע אדום נראה דכך היתה קבלה ביד הרב ז"ל תולעת שני הוא הצמר הצבוע כתולעת והכל צמר כדכתיב בתר כולהו ושש ועזים משמע דעד השתא לא אירי אלא בצמר.

הלכה יד

כל מקום שנאמר בתורה שש או שש משזר כמו בבגדי כהונה חוטן כפול ששה כדילפינן מדכתיב חד שש יתירא לשיהא חוטין כפול ששה ומקום שנאמר בד אם היה חוט לבדו כשר דהכי משמע בד חוט אחד לבד ומצוה מן המובחר שיהיה כפול ששה דהא כתיב בד אצל שש כדכתיב מכנסי בד שש משזר ומקום שנאמר בו משזר בלבד כדכתיב ויעשו את שולי המעיל רמוני תכלת וארגמן תולעת שני משזר צריך שיהא חוטן כפול שמנה דילפינן משזר משזר מאבנט ויש בו ארבעה מינין תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר וכל אחד כפול ששה וכששוזרן יחד הוו להו כ"ד אף כאן כ"ד וכאן ג' מינין הם תכלת וארגמן ותולעת שני דהוו להו כל חד וחד שמנה ודנין בגד ודבר שלא נאמר בו זהב מבגד ודבר שלא נאמר בו זהב לאפוקי חשן ואפוד ופרכת.

הלכה טו

כל מקום שנאמר בתורה מעשה רוקם הוא שתהיה הצורה הנעשית באריג נראית מצד א' בפני האריג בלבד מפני שהיא מעשה מחט ומעשה חושב הוא הצורה נראית משני צדדין מפנים ומאחור לפי שהיא מעשה אורג.

הלכה טז

הכתנות היו מעשה משבצות שהוא בתים בתים באריגתן כדרך שעושין האורגין כדכתיב מעשה אורג וכתיב ושבצת את הכתנות שש ובית יד שלה נארג דכתיב את בגדי השרד לשרת ודרשינן ביה בגדים שגורדין אותם מכליהם כברייתן דכשהיו חותכין אותם מתוך כלי אריגתן היו נשארים חלולים כברייתן כדרך לבישתן ולא כשאר יריעה שצריך שוב לחותכה למדת הלבוש ולתופרה במחט ומה שמשיירין ומשרדין ממנו מקצת שאינו ארוג עמהם דהוא לשון שרד אינו אותו שיור אלא לבית יד דהיתה נארגת בפני עצמה ומחברה במחט. אורך הכתנת עד למעלה מן העקב נראה דהיינו אחר חגירת אבנט דאי לאו הכי הא בעינן מדו בד כמדתו שוה לארץ ודאמרן לעיל סלקן באבנט עבודתו פסולה

היינו שסלקן יותר למעלה מן העקב ואורך בית יד עד פס ידו דהיינו נמי מדו ולא יתר שיוכל לעבוד עבודה בידו ורוחבו כרוחב היד דהיינו מדו.

הלכה יח

המכנסיים הם ממתנים ועד יריכים כדכתיב ממתנים ועד ירכים יהיו ומוקפין כמין כיס דהשוה הכתוב מדותיו ממתנים ועד ירכים.

הלכה יט

המצנפת ארכה י"ו אמה ואבנט רוחבו ג' אצבעות וארכו ל"ב אמה ובגדי כהונה כולן מעשה אורג כדכתיב מעשה אורג:

פרק ט

הלכה א

כיצד מעשה הציץ עושה טס של זהב רחב ב' אצבעות מקיף מאזן לאזן דכתיב והיה על מצח אהרן וסתם מצח רחב ב' אצבעות וכתבו בתוספות דאין זה אלא מדרבנן דמדאוריתא אין שיעור לציץ ואפשר דמה שאמר דציץ אין לו שיעור היינו שיעור קצוב אלא כל חד לפי מצחו דהא והיה על מצח אהרן כתיב ומינה ילפינן נמי שיקיף מאוזן לאוזן דהיינו מצח. וכותב עליו קדש לה' כדכתיב ופתחת עליו פתוחי חותם קדש לה' ובשתי שיטות נראה דהוי מדרבנן שלא להקדים שאר אותיות לה' והאותיות בולטות בפניו שחופרן מאחוריו דכתיב ופתחת עליו שיהו האותיות עליו והיינו כשהן בולטות והוא נקוב בשתי קצותיו ופתיל תכלת למטה ממנו כדכתיב ושמת אותו על פתיל תכלת דמשמע דהפתיל הוא למטה נכנס מנקב לנקב כדי שיהא נקשר בפתיל כנגד העורף.

הלכה ג

המעיל כולו תכלת כדכתיב ביה כליל תכלת שאין מין אחר מעורב בו וחוטיו כפולים שנים עשר דכתיב ביה כליל תכלת וכליל הוא גדיל ואין גדיל פחות משנים ויליף תכלת תכלת מפרכת מה להלן ששה כל מין דכתיב בהו שש והם ד' מינים אף כאן ששה כל אחד מהגדיל דהיינו י"ב ופיו ארוג בתחלת אריגתו דכתיב שפה יהיה לפיו מעשה אורג כפי תחרא ואין לו בית יד אלא נחלק לב' כנפים דכיון דכתיב פעמון ורמון פעמון ורמון על שולי המעיל משמע דב' שולים הם דלהכי איצטריך למימר פעמון ורמון לכל חד מהשוליים כדרך כל המעילים כיון דסתם ביה קרא נראה דצורתו כשאר מעילים:

אזהרת רז שלא לקרוע פי המעיל והקורעו לוקה דכתיב לא יקרע וה"ה לכל בגדי כהונה שהקורען דרך השחתה לוקה דגלי קרא גבי מעיל וה"ה לכל שאר בגדי כהונה כדאמר

ונראה דלא איצטריך קרא לקריעת בגדי כהונה אלא אפילו צריך לקריעתן דאי לאו בגדי כהונה אמרינן דבל תשחית דגופיה עדיף אבל בבגדי כהונה לקי לעולם כדאמר'.

הלכה ד

ומביא תכלת וארגמן ותולעת שני כל מין משלשתן שזור שמנה דילפינן משזר מאבנט מה להלן כ"ד אף כאן כ"ד כדאמר' לעיל ועושה אותם כמין רמונים שלא פתחו פיהם כדכתיב ועשית על שוליו רמוני תכלת וארגמן ותולעת שני על שוליו סביב ושלא פתחו פיהם דכתיב רמונים כברייתן דלאחר גמר בישולם הם מתפתחים מאיליהם כקליפי אגוזים החיצונות ותולה אותם כדכתיב ועשית על שוליו רמוני וגו' ומביא ע"ב זוגין ובהם ע"ב ענבולין הכל זהב ותולה ל"ו בשולי כנף זה ול"ו בזה עד שיהיו שוליו משני צדדיו פעמון זהב ורמון פעמון זהב ורמון וזהו ופעמוני זהב בתוכם סביב ביניהם סביב בין ב' רמונים פעמון אחד דבוק ותלוי בשולי המעיל ומנין הרמונים והפעמונים לא איתפרש מהיכא ואפשר דהלכתא גמירי לה הכי ורמיזה בקרא דכתיב ועשית על שוליו רמוני תכלת וארגמן ותולעת שני דמשמע שיעשה רמונים כמנין חוטי תכלת וארגמן ותולעת שני דהוו כ"ד כדילפינן לעיל והם ג' צבעים הרי הם ע"ב רמונים וכתיב פעמון ורמון דמשמע דפעמונים כי הדדי נינהו ורמון שבראש שולי כנף זה מצטרף לפעמון שבראש שולי כנף זה כי היכי דליהוו פעמונים בין הרמונים.

הלכה ה

הזהב שבתוך אריגת האפוד והחשן כן הוא לוקח חוט אחד זהב טהור עם ששה חוטין של כל מין תכלת וארגמן ותולעת שני ושש דכיון דכתיב בהו שש חוטן כפול ששה כדילפינן לעיל ואחד של זהב מעורב בכל ששה שבכל מין הרי כ"ח דכתיב וירקעו את פחי הזהב לעשות בתוך התכלת ובתוך הארגמן ובתוך תולעת השני ובתוך השש דמשמע בתוך כל מין חוט א' זהב ובאפוד ובחשן בתרוייהו כתיב זהב ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר.

הלכה ו

וחשן ארכו אמה ורחבו זרת וכופלו דהוי זרת על זרת מרובע כדכתיב רבוע יהיה כפול זרת ארכו וזרת רחבו וקובע בו ארבעה טורי אבן הכתובים בתורה כדכתיב ומלאת בו מלאת אבן ד' טורי אבן כל אבן מהם מרובע ומשוקע דכיון דהחשן היה מרובע והיו בו ד' טורים אבן הטורים היו שוים זה לזה דאקשינהו רחמנא ד' טורים משמע דכל ארבעה אבנים שבטור זה שוות לארבעה אבנים שבטור זה דאי לאו הכי הטורים אינם שוים וכיון דהטורים שוים באורכן הכי נמי רוחב כל הארבעה טורים הוי כאורך כל טור בחשן דהוי

מרובע הרי שהאבנים הם מרובעות כל א' וטוריהם ג"כ מרובעים ומשוקע כבית של זהב שמקיפו מלמטה ומארבע רוחותיו כדכתיב ומלאת בו מלואת אבן שהאבנים ממלאות גומות המשבצות המתוקנות להם וכתיב משובצים זהב יהיו הטורים במלואתם מוקפים משבצות זהב כעומק שיעור שיתמלא עובי האבן זהו לשון מלאותם כשיעור שיתמלא עובי האבן יהיה המשבצת לא פחות ולא יתר. ומפתח על האבנים שמות השבטים כתולדותם כדכתיב איש על שמו דמשמע כסדר שנקראו שמותם שהוא סדר תולדותם כך סדר האבנים אודם לראובן פטדה לשמעון ברקת ליהודה וכן כולן וכן הוא פירש רש"י ז"ל בפי' החומש וכותב למעלה אברהם יצחק ויעקב ולמטה שבטי יה כדי שיהיו כל האותיות מצויות שם ונראה דלא הוי כתיבת שמות האבות ושבטי יה אלא מדרבנן דאף על גב דבעינן דליהוו כל האותיות כדי שישיב לנשאל כדכתיב ושאל לו במשפט האורים לפני ה' אפילו הכי היו יכולין לכתוב צד"י וטי"ת החסרות והרי היו כל האותיות מצויות שם. ועושה על ד' זויות של חשן ארבעה טבעות זהב ונותן בשתי טבעות של מעלה שהחשן נתלית בהם שתי עבותות הזהב והם הנקראים שרשת דכתיב ועשית על החשן שרשות גבלות וגו' ועשית על החשן שתי טבעות זהב וגו' על שני קצות החשן ונתת את שתי עבותות הזהב על שתי הטבעות וגו' ואת שתי קצות וגו' ונותן בשני טבעות של מטה שני פתילי תכלת כדכתיב ועשית שתי טבעות זהב על שפתו אשר מעבר האפוד ביתה וכתיב וירכסו את החשן מטבעותיו אל טבעות האפוד בפתיל תכלת וגו'.

הלכה ט

האפוד רוחבו כרוחב גבו של אדם מכתף לכתף דמדכתיב שתי כתפות חוברות יהיה לו וגו' משמע שהוא רחב מכתף לכתף וארכו מכנגד אצילי הידים מאחוריו עד הרגלים ויש לו כמו שתי ידות יוצאות ממנו באריג לכאן ולכאן שחוגרין אותו בהם והם הנקראים חשב האפוד כדכתיב וחשב אפודתו וגו' ממנו יהיה עמו יהיה ארוג והכל ארוג זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש על כ"ח חוטין כדילפינן בחשן והכא כתיב כמעשהו כאריגת האפוד מה' המינין כך אריגת החשב ותופר עליו שתי כתפות כדי שיהיו על כתפות הכהן דכתיב שתי כתפות חוברות יהיו לו אל שני קצותיו וחבר ומדכתיב וחבר משמע שלא יארגם עמו אלא אורגם לבד ואח"כ מחברם בתפירה וקובע על כל כתף וכתף אבן שוהם דכתיב ושמת את שתי האבנים על כתפות האפוד וגו' מרובע מושקע בבית של זהב כדכתיב מסבות משבצות זהב מוקפות כמשבצות שעוש' גומא של זהב למדת האבן וסובבת אותה סביב והאי מרובע נראה דאינו מרובע אורכו כרחבו אלא מרובע על ד' זויות לאפוקי משולש או עגול דכיון שהיו השמות כתובין זה למטה מזה נראה שהיה

ארכו יותר מרחבו דהא כל האבנים היו מפותחות מן השמות כדכתיב ופתחת עליהם שמות בני ישראל דמשמע דכל רחבן וארכן היו מפותחות ומפתח על האבנים שמות השבטים ששה על אבן זו וששה על אבן זו כדכתיב ששה משמותם וגו' ואת שמות הששה הנותרים על האבן השנית כתולדותם וכותבין שם יוסף יהוסף כדכתיב עדות ביהוסף שמו שהוסיפו לו אות אחת משמו של הקב"ה מפני שקדש שמו בסתר דכתיב ותשב באיתן קשתו וגו' משם רועה אבן ישראל משם זכה להיות חקוק שמו עם שמות השבטים באבני ישראל והואיל ומשם זכה להוספת השם ולהיות חקוק באבן נחקק שם שמו בה"א שהוסיפו עליו כדאמר' נמצאו כ"ה אותיות באבן זו וכ"ה אותיות באבן זו.

וכך היו כותבין

ראובן שמעון

לוי יהודה

יששכר זבולין

נפתלי דן

גד אשר

יהוסף בנימין

ונראה לדעת הרב ז"ל שפירוש כתולדותם כסדר לידת אמותיהן לאה שילדה בראשונה כל בניה זה אחר זה וכן בלהה זלפה ורחל ואין סדורן בכל אבן אלא בשתי האבנים ראובן באבן זו ושמעון אחריו באבן אחרת ולוי תחת ראובן ויהודה תחת שמעון וכן כולם ומדכתיב ששה משמותם על האבן האחת ואת שמות הששה הנותרים על האבן השנית כתולדותם משמע דסדר תולדותם אינה אלא מאבן זו לאבן זו לא שסדורים כסדר תולדותם באבן זו לבד ובאבן זו לבד דהא לא כתיב כתולדותם אלא בתר אבן השנית דמשמע כשיהיו על האבן השנית אז יהיו כתולדותם שהוא קריאתם מאבן זו לזו כדפי' וגרסת הרב ז"ל בגמרא נראה שהיתה שניה כתולדותם ולא ראשונה כתולדותם ור"ל שעם השניה הששה שהם כתולדותם לא בראשונה לחוד כדפי' ול"ג מפני שיהודה מוקדם ואם לא על דרך זה אין לדבריו ישוב בגמרא. והאבן שכתב בה ראובן על כתפו הימנית ושכתוב בה שמעון על כתפו השמאלית דמדכתיב על האבן האחת ועל האבן השנית משמע האחת המיוחדת שהיא הימנית והשמאלית היא שנית לה. ועושה בכל כתף שתי טבעו' אחת מלמעלה בראש הכתף ואחת מלמטה לכתף למעל' מן החשב כדכתיב ועשית שתי טבעות זהב וגו' ממעל לחשב האפוד וירכסו את החשן מטבעותיו אל טבעות האפוד וגו' ושתי טבעות של מעלה אחת בכל כתף שהזכיר הרב ז"ל לא הוזכרו בתורה

אלא שתים באפוד והד' בחשן והמשבצות הן שהם על כתפות האפוד כדכתיב על שתי המשבצות ונתת על כתפות האפוד אל מול פניו ובמשבצות הוא נותן קצות העבותות כדכתיב ואת שתי קצות שתי העבותות תתן על שתי המשבצות ונותן פתיל תכלת בשתי טבעות שבשולי החשן ובטבעות האפוד של מעלה מחשב האפוד כדי שידבקו זה בזה ולא יזח החשן מעל האפוד:

אזהרת רח שלא יזח החשן מעל האפוד וכל המזיחו ומפרקו דרך קלקול לוקה דכתיב ולא יזח החשן מעל האפוד. נמצא כשלובש האפוד עם החשן יהיה החשן על לבו כדכתיב את חשן המשפט על לבו והאפוד מאחוריו דשתי כתפיו לחוד הוא דנקפלות לפניו וחשב האפוד קשור על לבו תחת החשן ושתי כתפות האפוד על שתי כתפיו כדכתיב על שתי כתפיו ושתי עבותות זהב יורדות עד טבעות החשן כדפי' ושני חוטי תכלת מרוכסין מתחת אצילי ידיו מטבעות החשן לטבעות האפוד כדאמר' דאף על גב דבקרא לא כתיב אלא פתיל תכלת על כרחך לא היו פחות משנים שהרי בשני קצות החשן היו ב' טבעות ואם כן ר"ל בפתיל תכלת בכל טבעת:

פרק י

הלכה א

סדר לבישת הבגדים המכנסים תחלה דכתיב ומכנסי בד ילבש על בשרו משמע שלובשם בעודו ערום שאין עליו אלא בשרו ואח"כ לובש הכתנת ואח"כ חוגר האבנט שכיון שהתחיל בלבושי הגוף משלימם ואחר כך לובש המגבעות שהוא כיסוי לראש וחגורת האבנט היא כנגד אצילי ידיו שהיה כעין חגירה וכתיב לא יחגרו ביזע במקום שמזיעין.

הלכה ג

כהן גדול אחר שחוגר באבנט לובש המעיל דאם היה צונף המצנפת בתחלה לא היה יכול ללבוש המעיל שהיה נקרע פי המעיל וכיון שלובש המעיל קודם לובש ג"כ האפד והחושן וחוגרם בחשב האפוד על המעיל מתחת לחשן ולפיכך נקרא מעיל האפד שחוגרו באפד ואחר כך צונף במצנפת וקושר הציץ בפתיל תכלת כנגד העורף למעלה מן המצנפת ושערו היה נראה מלפניו בין ציץ למצנפת ששם היה מניח תפילין שהמצנפת למעלה בגובה הראש ואינה עמוקה ליכנס כל הראש עד המצח.

הלכה ד

מצות עשה של בגדים אלו היא שיהיו הכהנים עובדים בהם דכתיב ועשית בגדי קדש וגו' ואת בניו תקריב והלבשתם כתנות וכ"ג או הדיוט ששמשו בפחות מבגדיהם ח' או ד' נקראים מחוסרי בגדים ועבודתם פסולה דכתיב וחגרת אותם אבנט אהרן ובניו וחבשת להם מגבעות והיתה להם כהונת עולם הלבישה הזאת לכהונה אלמא כהונתן תלויה בבגדיהם ואי לא הוו להו זרים וחייבים מיתה דכתיב בזר והזר הקרב יומת והאי לא איצטריך אלא למחוסר אחת משלשה בגדים כתנות ואבנט ומגבעת דמחוסר מכנסים בהדיא כתיב ביה מיתה דכתיב ועשה להם מכנסי בד וגו' והיו על אהרן ועל בניו וגו' ולא ישאו עון ומתו הא למדת שאם משמש מחוסר מכנסים הוי במיתה ובשאר בגדים ילפינן להו מג"ש מחוקה חוקה דכתיב בשתויי יין חוקת עולם וכתיב בבגדי כהונה לחוקת עולם מה שתויי יין אם עבד חלל אף מחוסר בגדים אם עבד חלל והיינו בעבודה שהזר חייב עליה מיתה כדכתיב בההוא קרא בבואכם אל אהל מועד ולא תמותו בעבודה שיש בה חיוב מיתה שהם ארבע עבודות זריקה והקטר וניסוך המים והיין אבל עבודת סילוק או עבודה שיש אחריה עבודה דממעטינן להו מעבודת מתנה שאין זר חייב עליהן מיתה לא והשתא להכי איצטריך קרא דוהיתה להם כהונה לחק עולם לשוויינהו זרים כשאין בגדיהם עליהם ולא חלק הכא בין עבודה שיש בה מיתה לעבודה שאין בה מיתה דכולהו עבודות מאלו מחלי מחוסרי בגדים והדר ילפינן שתויי יין ושלא רחוץ ידים ורגלים בג"ש דחוקה חוקה דכי היכי דמחוסר בגדים כל עבודותיו פסולות אף שתויי יין ושלא רחוץ כן.

הלכה ה

וכשם שמחוסר בגדים חייב מיתה בארבע העבודות ופוסל עבודה בשאר עבודות כך היתר בגדים כגון שלבש שתי כתנות או כהן הדיוט שלבש בגדי כ"ג ועבד זה חייב מיתה וחלל העבודה דכתיב וערכו בני אהרן הכהנים וגו' הכהנים בכהונם דהכהנים אבני קאי דהוו הדיוטות בכהונם בראויים להם שנתלית כהונתם בם מכאן לכהן הדיוט שלבש בגדי כהן גדול ועבד עבודתו פסולה כמחוסר בגדים דכיון דדרשי' הכהנים בכהונם במה שנתלית כהונתם דהיינו בגדים דכתיב בהו והיתה להם כהונה לחק עולם משמע דכי היכי דמחוסר אית בהו מיתה וחלול כדאמ' הכי נמי במיותר אית ביה חלול ומיתה.

הלכה ו

נאמר בבגדי כהונה על בשרו ולבשם מלמד שלא יהא דבר חוצץ בין בשרו לבגדים שלובש דאע"ג דהאי על בשרו ולבשם לאו להכי אתא אלא לדרשא אחרינא דלבישה מעכבת ולא קדוש בין בגד לבגד ובין עבודה לעבודה אפ"ה ממשמעותי' דקרא ילפינן

שלא יהא דבר חוצץ בין בשרו לבגדים שלובש מדסמיך בשרו ללבישה וקרא דמכנסי בד יהיו על בשרו אוקמינן ליה שלא יהא דבר קודם למכנסים כדאמ' לעיל וא"כ אפילו נימא או כנה חוצצת בין בשר לבגד ועבודתו פסולה כדאמ' ושלא במקום בגדים אינו חוצץ עד שיהא בו ג' אצבעות על ג' אצבעות כדכתיב על בשרו ולבשם במקום לבישה לא יהא חציצה אפילו כל שהוא כדאמרינן אבל שלא במקום בגדים אי הוי בגד חשוב פוסל משום דהוי מיתר בגדים ואי לא בטיל דלא חשוב ייתור בגדים בפחות מג' אי לא הוי חשוב כצלצול כדאמר'.

הלכה י

עשו אורים ותומים בבית שני כדי להשלים שמנה בגדים ולא היו נשאלין בהם מפני שלא היתה שם רוח הקדש שכל כהן שאין שכינה שורה עליו אין נשאלין בו דכתיב ויעל אביתר שנסתלק מן הכהונה מפני שלא נענה באורים ותומים.

הלכה יא

וכיצד שואלין עומד הכהן פניו לפני הארון דכתיב ושאל לו במשפט האורים לפני ה' דהיינו לפני הארון והשואל עומד מאחוריו דלפני אלעזר הכהן יעמוד משמע שהוא יעמוד באופן שהכהן יהיה לפניו ואינו שואל בקול רם ולא מהרהר בלבו דכתיב ושאל לו משמע לו לבדו שאינו שומע אלא הוא וסמיך ליה על פיו יצאו קרי ביה הכי ושאל לו השואל על פיו שהוא מוציא דברים בפיו ולא מהרהר ומיד רוח הקדש לובשו ומביט בחושן באותיות שבולטות בו דלהכי נקרא אורים ומשיב כדכתיב מיד על פיו יצאו וגו'.

הלכה יב

ואין שואלין על ב' דברים כאחד ואם שאל אין משיבין לו אלא על הראשונה כדילפינן מדוד ואין נשאלין אלא למלך או לב"ד או למי שצורך הציבור בו דכתיב ולפני אלעזר הכהן יעמוד וגו' הוא וכל בני ישראל אתו הוא זה מלך דהא ביהושע מישתעי קרא אתו זה משוח מלחמה מי שכל בני ישראל אתו לצאת למלחמה אחריו וכל העדה אלו סנהדרין.

הלכה יג

אפד בד היה חגור כל מי שהיה ראוי שתשרה עליו שכינה כדאשכחן בשמואל שהיה חגור אפוד בד. ויש במצות אלו הלכות מדרבנן סמוכים אלאו דלא תסור גדר וסיג לתורה: